СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 180. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 5. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 180. Jersey City, N. J., Wednesday, August 5. 1925. THREE CENTS.

Великі переміни в організації прогибіційного уряду.

ВАШИНГТОН, 3. серпня. — З днем 1. вересня входять в прогибіційнім уряді далеко сягаючі переміни.

На основі нових роспорядків уряду прогибіційний комишенер Гейнес, котрий був головою прогибіційного відділу ще з часу, як його іменував президент Гардинг, стратив свою владу. Прогибіційний уряд буде здецентралізований, себто головна задача не буде спочивати на централім уряді в Вашингтоні, але на директорах окружних урядів.

Директор Гейнес відай зрезигнуе. Рівночасно сподіються резигнації також богато других визначних прогибіційних урядників, котрим публично закидується, що вони своєю нездарностю звели прогибіцію на посміховиско.

ВУГЛЕВІ ПЕРЕГОВОРИ ЗБЛИЖАЮТЬСЯ ДО КРИТИЧНОГО СТАНУ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 3. серпня. — Джан Луис, президент майнерської юнії, яка тепер веде переговори з представниками властителів копалень твердого вугля за нові умови праці для майнерів твердого вугля, заявив публично, що представники властителів, які ведуть переговори з майнерами, не мають ніякого значіння серед властителів та що вони лишень на те вислані, щоби вдавати, що щось робиться. Луис зажадав від представників властителів вислати справдішних представників.

Президент конференції повідомив Луиса, що в складі конференції не зайде ніяка зміна, себто властителі нових представників не вишлють.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В ДЖОРДЖІЇ.

МЕЙКОН, Джорджія, 2. серпня. — Особовий поїзд зелізниці Садерн Рейлровд наїхав на другий пасажирський поїзд, стоячий на зелізничій стації. Ранено підчас сеї катастрофи кількоро людий.

Сполудня другий особовий поїзд наїхав на розбитий рано поїзд, і знова при сьому покалічилося кільканайцятеро людий, а один робітник згинув на місци.

КАТОЛИКИ И ПРОТЕСТАНТИ ПОМАГАЮТЬ ЖИДАМ СТАВИТИ СИНАГОГУ.

ГЛЕНС ФОЛЗ, Ню Йорк, 2. серпня. — Щоби зазначити спільність усіх релігій, місцеві католики й протестанти явилися на заложенню угольного каменя під будову жидівської синагоги. Більшість бесідників на заложенню каменя були Християни, з котрих богато поспішило навіть зі жертвами на синагогу.

ВТОПИВСЯ НА ОЧАХ СВОЄЇ РОДИНИ.

НЮ ЙОРК, 2. серпня. — Родина Джеймса Дерга, 36-літного робітника, вибралася до Савт Озон Парку на прогульку. 12-літний син Филип хотів похвалитися, якто він уміе пливати, та пішов купатися в каналі. Родина, себто батько, мати й трое братів дивилися на нього з берега. Несподівано зовсім хлопчина попав на дуже глибоке місце й став кричати о поміч. Не довго думаючи, батько хлопця, хоча самий не вмів пливати, кинувся, як стояв у воду. Кромі нього кинулося ще двох мущин. Сі витягнули хлопця з води, тоді як батько не то, що синови нічим не поміг, але й самий втопився.

ШИКАГО РОБИТЬ РЕКОРД.

ШИКАГО, Илинойс, 2. серпня. — Міська поліція обраховує, що за послідний рік у сьому місті було стільки вбийств, що пересічно випадае там одно вбийство на день. Міський уряд установив спеціяльну кримінальну комісію, яка мае розслідити способи боротьби проти повені злочинів.

БОРОТЬБА ЗА НАУКУ ЕВОЛЮЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 2. серпня. — Смерть Брайена не втихомирила боротьби за науку еволюції.

З одної сторони, проти науки еволюції виступила секта адвентистів, котрі, як відомо, вірують в скорий конець світа, і котрі вже кілька разів сей конець світа заповідали, але ніколи його не діждалися.

З другої сторони, др. Джордан, вислужений голова Стенфордського університету в Каліфорнії та відомий на весь світ природник, починае організувати природників по всіх американських школах для оборони Джана Сковпса, природника з Тенесі, що ставав на суд за навчанне еволюції.

Церква конґреґаціоналістів стейту Каліфорнії ухвалила на своїй конференції, що християнська віра не противиться науці еволюції. Конференція заявилася також за свободою навчання.

УРЯД РАДИТЬ, ЯК ПІЗНАВАТИ СОЛОДКУ КУКУРУЗУ.

БЕВЕРЛІ, Ню Джерзі, 2. серпня. — Стейтова експериментальна (досвідна) рільнича стація відкрила спосіб, як пізнавати правдиві цукрові кукурузи. Учені професори рільництва переконалися, що коли капнути краплину йодини (по англійськи „айодайн" — дістаеться в аптиці) на зубок кукурузи, то чим солодша кукуруза, тим чорнійший остае її зуб під уплмвом йодини. Справдішна цукрова кукуруза зовсім чорніе. Американські господині вже й почали носити зі собою на торг фляшочки йодини.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК ЦЕГЛЯНИХ РОБІТНИКІВ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 1. серпня. — Юнія цегольників заповіла страйк своїх робітників на 4 найбільших будовах у сьому місті. Вартість сих будівель виносить понад 20 міліонів долярів. Причиною страйку були заходи будівляних підприемців організувати скебівські юнії.

Українські Громадяни!

Українським селом заволоділа чорна розпука! В смертельній глущі занепадае село, основа нашої нації. Нидіе, марніе, тратить силу та вмирае повільною смертю. День в-день приходять звістки про випадки голодової смерти. В селах вже е голодовий тиф. Старці, матері та діти вються в голодових судорогах.

Де найдуть вони поміч?

Ми заморська імiґрація мусимо дати ім поміч!

Коли Ваша громада досі не зложила своеї жертви Вашим обовязком подбати про се, щоби збірку переведено негайно.

За всіми інформаціями пишіть до Обеднання:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

НЮЙОРСЬКА ДІЛЬНИЦЯ БЕЗ ПОЛІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 1. серпня. — Велика лава стейтового суду в нюйорській дільниці Бронкс почала слідство, щоби відкрити, щоби ся дільниця мала так мало поліції. До суду донесено, що в декотрих частях дільниці цілі поліційні округи лишено під опікою одного полісмена.

ГРЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ.

АТЕНИ, 2. серпня. — Грецький уряд зажадав від болгарського, щоби він покарав остро тих болгарських горожан, що допускаються вбийств Греків. Грецький уряд заявляе, що він не вдоволиться відшкодованнем для вбитих. Щоби попередити якслід свое домагання, грецький уряд уже вислав на болгарську границю кілька відділів війска.

РЕЄСТРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ.

На підставі обіжника Українського Центрального Комітету у Варшаві ч. 3. з 10. VI. ц. р. Львівська Філія Укр. Т-ва Допомоги еміґрантам звертається до всіх своїх членів-еміґрантів, а рівнож до всіх еміґрантів не членів Товариства, з проханням явитися в найблизших днях до Т-ва (Руська 3) для реєстрації в цілях вияснення матеріяльного стану еміґрації і можливого задоволення найпекучійших її потреб. Осіб, які мешкають поза Львовом, проситься про як найдокладнійше надіслання таких відомостей: 1) хто, 2) звідки, 3) коли і в яких установах чи арміях УНР. служив, 4) місце перебування, 5) чи мае (або мав) заняття, чи безробітний, і як довго, 6) яка мінімальна місячна доплата моглаб їх підтримати, 7) вік, стан здоровля і працездатність, 8) склад родини і місце її перебування, 9) зокрема скільки мае дітий, якого полу і віку.

МЯСО З КИТА — ОТРУЯ.

Савард, Аляска. — Зловили Індіяни неживого кита, який пливав кокло берегів аляcканського півострова недалеко Чіґнік, і дуже тим врадувалися, що будуть мати великий пир. Колиж понаїдалися, то скоро померли, бо мясо було вже надпсуте, отже мало в собі отрую. — Шість Індіянів померло, а кількох поважно занедужало.

ВОЄННА ІСТОРІЯ КАНАДІЙСЬКОГО ОХОТНИКА.

Недавно приїхав до Лондону один Канадієць МекКлонґ, який був довший час на службі у Марокканців, які ведуть завзяту боротьбу проти Французів і Еспанців. В часі великої війни він був цілий час нафронті і так полюбив воєнне ремесло, що без нього ніяк не міг жити. Тому нанявся на службу до Арабів проти Еспанців. Де його наняли Араби і яким способом дістався до Африки, Канадієць не хотів сказати, щоб не зрадити військової тайни Арабів. Таксамо не каже, хто був з ним на службі.

МекКлонґа тому наняли, бо він добре визнавався на машинових крісах. Араби платили денно по 2 доляри, а кромі того обіцювали осібні нагороди, якщо буде можливим. В арабськім війску служить після його оповідань богато німецьких і англійських офіцирів. Найважнійші місця займають Німці. Одного з товаришів МекКлонґа поставили перед воєнний арабський суд і засудили на розстріл за те, що він чинно зневажив німецького офіцира. Ся обставина його знеохотила до дальшої воєнної служби. Кромі того німецькі командати недолюблювали Канадійців і Анґлійців і через се йому нераз приходилося богато натерпітись.

МекКлонґ брав діяльну участь в боях проти Еспанців і зовсім не знав, що в межичасі прийшло до війни з Францією. Про се він довідався щойно тоді, коли він стрінувся на полі бою з французькими тенками і літаками. Французькі літаки страшно винищують Арабів.

Тому що МекКлонґ не бажав воювати з Французами, він, користаючи з нагоди, здався французькій патрулі. Французи взяли його до неволі, а пізнійше відпустили його на свободу. Нині він вже в Лондоні. В неволи поступали Французи з МекКлонґом дуже добре.

БЕРОБІТТЯ ЗМЕНШАЄТЬСЯ.

Безробіття в Канаді зменшаеться. Домініяльне статистичне бюро оголощуе, що коли в маю у 5,943 канадійських підприємствах працювало 749,194 робітників, то в червні працювало 778,951 робітників. Це значить, що 29,757 робітників, які по кінець мая не мали заняття, тепер працюють.

НОВА ШПІОНСЬКА АФЕРА У ВАРШАВІ.

У Варшаві відкрито нову шпіонську шайку, на чолі якої стояв якийсь Вінкентій Ілініч. Ілініч був рівночасно аґітатором, який старався ввести дезорґанізацію до ріжних товариств та установ. Шпіонську роботу шайка виконувала при допомозі таємних домів карточної гри. У звязку з тою аферою арештовано у Варшаві учительку французької мови Марію Скоковську і Александра Лянке. Ілініч носився також із гадкою видавання комуністичного тижневика у Варшаві. Стільки донесла про ту нову шпіонську аферу в польській столиці польська преса. Коли повернути думкою дещо взад, то можна стрінутися з фактом, що польська столиця що тижня має свою шпіонську аферу. З того виходило би, що Варшава вкрита цілою сіткою шпіонських орґанізацій, в яких, як це вже виявилося, брали активну участь навіть деякі високі урядники міністерств.

УКРАЇНКА УБИЛА ДВОХ СИНІВ.

Судбури, Онт., Канада, 12. липня. — До тутешної вязниці привезла нині поліція паню В. Козак як оскаржену о замордованне своїх двох синів у віці шість і чотири роки. Вона жила на фармах 1,234 миль на північний захід від Порт Артур. Арештована має 30 літ. Мордерства на дітях допустилася в той спосіб, що стрілила їм в голову з автоматичного карабіна. Поліція каже, що вона застрілила своїх дітей через те, що її чоловік утік з другою жінкою, яка занимала її місце за час як була в шпитали. Перед своїм злочином пані Козак написала на картці такі слова: „Я постріляла дітий, бо не хотіла бачити, як вони плачуть за другою жінкою."

ВИРОБИЛИ ЗА РІК 132,460 АВТОМОБІЛІВ.

Протягом 1924 р. вироблено було в канадійських фабриках 98,245 пасажирських автомобілів, 18,043 „троків" і 16,172 незложених автомобілів. Їх було спродано за 88 міліонів, 240 тисяч, 418 долярів. 9,270 робітників у фабриках автомобілів одержали понад 14 міліонів долярів платні.

Усіх самоходів було 1924 р. в Канаді 652,121.

Грецько-Болгарське напруження зростає.

ПАРИЖ, 3. серпня. — Греція далі стягае велику силу війска на болгарську границю, а її заграничні представники в той самий час успокоюють публичну опінію, що до війни не прийде.

Зі Софії, столиці Болгарії, приходить вістка, що болгарський уряд дістав ультимат від грецького уряду.

ФАЛШИВА ЦАРІВНА В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 3. серпня. — З Берліна пропала велика княжна Анастазія, котра представляючися дочкою послідного російського царя Миколи II., наробила богато шуму серед німецьких монархістів. На основі її зникнення поліція догадується, що женщина, яку щедро приймали німецькі князі, була собі простою обманщицею.

ХОЧУТЬ ПОЛУЧИТИ МОСТОМ АНҐЛІЮ З ФРАНЦІЄЮ.

ПАРИЖ, 3. серпня. — Французький інжинер Сатіс предложив плян вибудовання моста понад Анґлійський Канал, що розділюе Анґлію від Франції.

Сей міст мавби мати 42 кільометри довжини і мавби мати в середині прохід для пароплавів ширини 300 метрів. Мостом мадиби йти тори зелізниці, сполучуючої Анґлію з Францією. Кошти моста обчисляе Сатіс на 1 міліярд 600 міліонів золотих франків.

Інжинер, подаючи сей плян до публичного відома, успокоює анґлійську політичну опінію перед опиром французької інвазії, кажучи, що на случай війни межи Анґлією а Францією кожда з воюючих сторін моглаби без трудности збомбардувати свою частину моста й в той спосіб унеможливити перехід мостом ворожої армії.

І ЩЕ ОДНА ПОРАДА ТИМ, ЩО ХОЧУТЬ БУТИ ЗДОРОВІ.

ЛОНДОН, 3. серпня. — Др. Г. Покок, канадійський лікар, говорив тут на конференції лікарів, що ходженне на палцях е дуже здорове та помагае на богато фізичних (тілесних) терпінь. Межи инчими воно запобігае цукровій недузі. Він каже, що людина повинна підчас ходу похилятися вперед.

ПОДАТКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ІТАЛІЇ.

КОЗЕНЦА, 3. серпня. — В місцевости Сан Джованні, в полудневій Італії, прийшло до поважних заворушень.

Товпа, зложена з яких двіста осіб, напала на міський ратуш, щоби відбути там без дозволу протестаційне віче проти поступовання державних урядників при стяганню податків. Поліція счинила з демонстрантами бійку, а не могучи дати собі з ними раду, візвала війско. Війско стріляло до товпи острими набоями. Чотири особи згинули на місци.

МІСТО ЛИПСК ІМЕНУЄ ВУЛИЦЮ ДЛЯ РАТЕНАВА.

БЕРЛІН, 3. серпня. — Міський уряд Липска постановив назвати одну з найголовнійших улиць міста вулицею Ратенава.

Ратенава, котрий був свого часу німецьким міністром фінансів, вбили антисеміти за те, що він Жид.

УСТУПСТВО АНҐЛІЙСЬКОГО УРЯДУ НЕ ВСПОКОЇЛО АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН, 3. серпня. — Обіцянка анґлійського уряду поповнити всі недобори вуглевих баронів, які вони можуть мати наслідком дальшого задержання дотеперішної платні майнерам, не вспокоїла анґлійського громадяньства, але ще більше його розярила. Нема просто партії, яка не підносилаби якогось арґументу проти урядової пропозиції. Тепер найбільше закидають урядови, що анґлійський промисел не розвиваеться як слід через те, що уряд поспішився зі заведеннем золотого гроша.

ВОРОЖАТЬ ЛЮТУ ЗИМУ.

ПАРИЖ, 2. серпня. — О. Ґабріель, директор паризької астрономічної обсерваторії, заповідае, що сього року буде така люта зима, що рівних рідко буває.

Свою ворожбу опирае він не на фантастичних міркуваннях, але на астрономічнім обчисленню. Вирахував він, що місячний сонічний цикль мае 744 роки, поділений на два періоди по 372 роки та чотири по 186 літ. На його думку, кождий період мае інакшу погоду. На основі розслідів історії він приходить до переконання, що сей рік припадае на період лютої зими. Зима 1925. року мае бути така люта, як зима з 1553. року або 1740.

ЛЮДИ КАЛІЧУТЬСЯ СЕРЕД НАТОВПУ НА АМЕРИКАНСЬКИХ КОРАБЛЯХ.

МЕЛБЕРН, Австралія, 2. серпня. — Сюди приїхала американська воєнна фльота. На відвідини кораблів прибули такі здвиги народа, що на кораблях настав страшенний стиск, серед якого 45 людий віднесло тяжкі покалічення. Австралійські фармери приїздили дивитися на фльоту з віддалености соток миль.

ФРАНЦІЯ НЕ ДОВІРЯЄ БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ ПРОПОЗИЦІЇ ЗА ДОВГИ.

ПАРИЖ, 2. серпня. — Французькі ґазети подають, що большевицький представник Красін признав, що большевицький уряд заявив готовість сплатити частину царських довгів. Ґазети відносяться до пропозиції з недовірєм та кажуть, що заплаченне частини довгів Франції не вдоволить.

ФРАНЦУЗИ ПОКИНУЛИ РУР.

ЕССЕН, Німеччина, 1. серпня. — В опівночи задзвонили дзвони в усіх церквах на знак, що з тою хвилею скінчилася окупація Рурщини аліянтами. Нема там уже ніодного французького жовніра.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВАЖНА ПОЗНАКА

Сотка французьких умових провідників, серед котрих є письменники, професори гімназій та університетів, політики і таке инче, видала незвичайно цікавий маніфест. Протестують вони проти Артикулу 231. версайського договору, котрий складав на Німеччину всю вину за вибух світової війни в 1914. році. Домагаються вони на тій самій основі скасовання артикулів 227. до 230. сього договору, бо сї артикули опираються на 231. артикулі.

Ні французька ні німецька ні ніяка друга преса не може поминути сього маніфесту мовчанкою, бо межи підписаними під ним находяться імена найбільших французьких істориків нових часів, які послідними часами тільки й робили, що займалися причинами великої світової війни. Не може світ поминути мовчанкою сього маніфесту й тому, бо під ним підписані визначні французькі економісти, як приміром Шарль Жід, котрого праці переведені мало не на кожду культурну мову світа. Підписані там також такі великі французькі письменники, як Роянд і Барбіс.

Маніфест говорить, що війна почалася з величезного числа причин, зі собою сильно повязаних. Німеччина, після сього маніфесту, за війну теж відвічальна, але не яко одинока винуватниця, як се хоче представити версайський договір. Німеччина завинила, але завинили й другі держави. Німеччини не можна навіть назвати найбільшою винуватницею.

Маніфест стоїть далі на становищи, що підписанне Німеччиною артикулу 231. версайського договору не можна вважати за доказ вини Німеччини, бо Німеччина призналася до сеї величезної вини не добровільно, але під примусом аліянтського багнету. Просто Німеччина була вимушена до такого признання, і яко вимушене признанне сей підпис не має ніякої моральної вартости.

Зі сих виводів французькі вчені й письменники роблять заключенне, що Німеччини не треба карати далі за подію, якої вона не являється одинокою виновницею. Треба, на їх думку, знести сї артикули версайського договору, які аліянти вложили на те, щоби покарати Німеччину яко одиноку чи головну виновницю за світову війну. Підписані під маніфестом провідники французької думки кажуть, що нечесно булоби засуджувати за нечесний вчинок цілий народ, коли він сього вчинку не поповнив.

Так пишуть провідники поступової французької думки. Як видно з газетних відгуків на сей маніфест, так думають уже серед всіх аліянтських держав всі поступові й мирні люди. Відомо, з того ще не можна робити заключення, що за голосом сих людей підуть зараз практичні політики Франції або Бельгії. Правдоподібно, в найблизшій будучности ся заява не буде мати поважного впливу. Однак, сподіватися можна, що за якийсь час думки, висказані в маніфесті, завоюють увесь світ та що зображуванне Німеччини як чорної вівці серед народів світа забудеться як признака мерзеної прокази, яка точила кров людства в час великої війни. Маніфест умових провідників Франції показує, що основи, на котрих опирається версайський договір, починають уже хитатися. Не довго буде треба ждати, поки світ переконається, що ся ідейна будова Вилсона, Клеманса й Лойда Джорджа не богато ріжниться від отвертих грабіжий в давнину, коли сильніший пожирав слабшого й не закривав своїх поступків гарними кличами.

НАСЛІДКИ ЗЛУКИ ДЕРЖАВИ З ЦЕРКВОЮ

Страшні скандали, які тепер діються в російській православній церкві в Америці є звичайним собі природним закінченням карієри такої церковної організації, якою являється цареславна православна церква в Злучених Державах.

Російська православна церква стояла не любовю своїх вірних, але своїми звязками з російським царатом. Вона брала гроші від народа, але служила не народови, а цареви, гнобителеви сього народа. За се цар платив її охороною та опікою.

Ся опіка варта була богато так довго, як довго царі мали силу. Коли сеї сили не стало, не стало головної підпори російської православної церкви. Як завалився царат, тоді прийшла година пімсти історії на російську православну церкву за її службу російському царатови. Як упала головна основа будови, тоді завалленне самої будови стало лишень питаннем дня.

Страшна година для російської православної церкви вибила ще в 1917. році. В Росії її ще піддержує нова сила, якої ся церква набрала через переслідуванне вірних сеї церкви большевицьким урядом. В Америці сього переслідування не було, і тут труп розігнився відрау. Гнив він через вісім літ, смердів серед Українців і Москалів, поки сього року не розсмердівся на цілу Америку так, що вся Америка носи затикає.

Посмердить він ще кілька літ, поки з обридженнем не відвернуться від него навіть витревалі носи його вірних. Станеться [illegible] може за два, може за десять, але наконець станеться [illegible]. Такий все конець [illegible], що [illegible] служити не народови [illegible]

Михайло Драгоманів.

(З львівського двотижневика Світ).

Дня 20. червня с. р. минуло 30 літ від смерти знаменитого українського громадянського вченого й діяча, Михайла Драгоманова, одного з тих небагатьох, що ними стоїть земля українська.

В инших, щасливіших народів день цей був би урочистим святом, світлим споминном діяльности великого мужа, що ціле життя своє поклав задля свого народу. Вчені й політики навздогін перегонялися б в змальованню й оцінці сеї діяльности. А в нас? Сором сказати, але факт зостається фактом — майже повна байдужність громадянства до памяти великої людини, та й ще заслуженої спеціяльно для Галичини! Що більше, озиваються навіть голоси, що хотять звести в нівець заслуги Драгоманова...

Але ні соромне забуття, ні чорна невдяка не зможуть затерти цих заслуг у книзі нашого відродження. Надто бо багато їх і надто вони великі. Не було мабуть ділянки у нашому громадянському й науковому життю, в якій би не полишив віkопомних слідів Михайло Драгоманів. Як учений визначився він передовсім як історик у широкому значінню цього слова (історія, історія культури і літератури): праці з української й усесвітньої історії (старовинна римська історія, Нова Европа, Козаччина), далі як критик та історик української літератури, а особливо як світової слави дослідник української народньої словесности. В своїх історичних працях звертає він увагу на внутрішні, суспільні процеси, становище маси народу, його верств, — в фольклористичних — звязує він українську народню творчість з світовою, уміло приміняючи порівняну методу досліду. Як політик і громадський діяч поклав великі заслуги, інформуючи Европу про українську справу. Властиво закордонна інформація починається від Драгоманова. Далі, відзначаючися бистрим і тверезим розумом, великою освітою, енергією й роботящістю, він взагалі тримав руку на живчику українського життя, озиваючися на всі його потреби й вказуючи йому шлях розвитку. Завдяки цим своїм прикметам був Драгоманів до самої смерти одним із найчільніших українських провідників. До голосу його прислухалися свої й чужі, вороги й приятелі. Він сотворив і стояв до самої своєї смерти на чолі живої й енергійної в той час радикальної партії, що збудила широкі українські народні маси до нового життя, взявшися їх організувати політично й суспільно, й тим велико причинилася й до загально-національного нашого розвитку. Як просвітній діяч Драгоманів перший у нас сотворив живу, приступну народові, освідомлюючу популярну літературу, загально-освітню й політичну, написавши ряд незвичайно цінних книжечок для народу. Серед молодіжі української він запопадливо ширив книжки й причинився до заложення цілих бібліотек — як у Галичині, так і на Буковині й поза межами краю (бібліотека „Січи" у Відні).

Саме завдяки Драгоманову розбудився в Галичині живійший просвітно-політичний рух серед молодіжі і вона почала отрясатися з мертвотного москвофільства. Під його саме впливом вироблялися будучі провідники радикальної партії в Галичині — І. Франко, М. Павлик, О. Терлецький та инші. Він то навернув їх на дорогу служення широким трудящим масам. Історія українського соціялістичного й радикального руху, передовсім у Галичині, тісно звязана з імям Драгоманова. Та й не лише українського, бо Драгоманів, [illegible] сполз-ників у боротьбі за визволення з пут царської неволі, перший звернув увагу на потребу порозуміння й спільної праці усіх поневолених народів Росії. Жидівський соціялістичний рух між ин. теж багато завдячує Драгоманову. Та найбільшою заслугою Драгоманова була мабуть його невсипуща боротьба з царською Росією. Він був у своїм часі признаним герольдом і провідником у боротьбі за політичну волю, без осягнення котрої не бачив можливости й для соціяльного визволення трудящих мас.

А в усій цій діяльности був Драгоманів скрізь і завсіди всеукраїнцем, ніколи не спускаючи з ока потреб цілої нашої території й завжди маючи на увазі інтереси всієї нашої нації, деб вона не проживала. З цього погляду великі заслуги положив він, знайомлячи землячів з Великої України з становищем і потребами Українців під Австрією й Мадярщиною. Він був один із тих, що звязували воєдино всі частки порізаної чужими кордонами української нації. Особливо дбав він про Галичину й недурно київські його товариші прозвали його жартом — Михайлом Галицьким за його інтерес і привязання до Галичини.

В останнім часі у нас деякі „ірраціональні" політики закидають Драгоманову, чому він не кликав до боротьби за власну державу. Але підносити це, значить зовсім забувати за ті реальні обставини, в яких за його часу знаходився український народ. Його ще треба було просвічувати, підготовляти до боротьби за свої права. Ще не було відповідних кадрів інтелігенції, — а ті незначні гуртки молодіжі, які були, треба було виховувати для найблизшої мети — політичної боротьби за народні права в межах істнуючих держав. Драгоманів принціпіяльно не відкидав ні української держави, ні потреби боротьби за неї, тільки не бачив у тодішніх обставинах можливости до того. Тепер, коли нас ділять від того часу десятиліття культурної й політичної роботи серед народньої маси, коли та маса глибше й ширше освідомилася — саме завдяки зусиллям Драгоманова і його учеників та товаришів коло того освідомлення, — ми можемо ставляти вже й дальші кроки й цілі. В оцінці діяльности колишніх наших діячів усе треба мати на оці історичну перспективу, инакше оцінка та буде невірна й несправедлива. Тільки, беручи на увагу умови, в яких вони жили й ділали, можна зрозуміти цілу вагу їх заслуги. І зовсім слушно говорив про значіння Драгоманова покійний І. Франко підчас 30-літнього ювилею його наукової й громадської роботи, святкованого у Львові в грудні 1894 р.:

„Тому, хто зимою сидить у теплій хаті, при веселім огні й при світлі, в кружку родини або добрих приятелів, не легко собі здумати, як то робиться тому, хто в ту саму пору, в холод та куревільницю, без дороги й просвітку іде пустим полем або густим лісом. Так само й нині годі собі докладно здумати те положення, в якім була поступова українська молодіж у Галичині перед 20 роками. Без знання того, що навколо неї діється, без тямучих провідників, без книжок, без поради й заохоти ми йшли наосліп, читали, що впало в руки, і не знали, що зробити з тими хлопськими симпатіями, що у нас були принесені з батьківського дому, і з тим невеличким знанням народнього життя, котре ми з сел принесли до Львова. Тут тих симпатій ніхто не поділяв, тим життям ніхто не цікавився; нам казали вчитися для хліба, любити що найбільше язик народа, а не сам народ.

Отсут то в великій пригоді нашому поколінню став Драгоманів. Друкованим словом і листами він почав впливати на нас, вказуючи нам инший, ширший світ поза тісними межами нашої Галичини, вказуючи, до чого йде теперішня наука і якої праці та любови чекає від нас наш народ. Він нам показав, що наша любов до простого хлопа власне мусить бути підвалиною нашої роботи, що знання народнього життя ми мусимо розширювати й збогачувати, а не забувати".

Драгоманів — як бачимо — був великим будителем і просвітителем нашої інтелігенції, який вказував їй шляхи до праці задля здобуття прав і людського істнування для упосліджених трудящих мас українського народу. І не дурно його й названо просвітителем України. Тому тепер, коли ці маси прокинулися (й зрозуміли) свою людську гідність та почали будувати основи нового свого життя, слід згадати й того, хто цілий свій вік працював над цим.

Українська трудяща маса не може отже забути за Драгоманова й не сміє допустити до того, щоби той, хто ради неї мусів ціле своє життя прожити на вигнанні, й досі був від нел відрізаний кордонами. Час, щоб у 30 літ по смерти великого вигнанця кости його спочили на рідній землі, котру він так любив і за котру так терпів, — у вільній Українській Державі працюючого народу. Про це повинні вже раз подумати Українці і перевести це в життя.

Вол. Дорошенко.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ГАМТРАМК, МІЩ. Тов. ім. М. Січинського, від. 146, повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеся у неділю, дня 9. серпня о годині 12-ій точно. Котрольна комісія сконтролює книжки, отже на мітинґу довідаєтеся про прихід і розхід за минувший час. Статутова комісія буде читати статут Тов. і ще маємо богато більще важних справ до полагодження, як також поробити приготовання до пікніку, котрий незадовго відбудесь. Тож спішіть завчасу на сей мітинґ бо минувшого разу було всего 7 членів. Не жалуйте тої одної неділі а полагодьмо сі справи. — П. Андрушків.

МІКІСПОРТ, ПА. Тов. Зап. Січ, від. 132, отсим повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 9-го серпня, о годині 12.30 попол. На сих зборах кождого місцевого і близьк позамісцевого члена присутність конечна бо є важні справи до полагодження, а також буде піврічне справозданне контрольої комісії за минулий півріх. Член, що без важної причини не явиться на зборах, заплатить одного доляра кари, а урядник два. — Гр. Куціцький, предс.; П. Гальма, пис. рек.

ДІТРОЙТ, МІЩ. Тов. Зап. Січ, від. 75, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться дня 9-го серпня в гали при Cicotte Ave. ч. 3464, точно о першій годині пополудни. Проситься конечно всіх прийти поневаж є важні справи до полагодження. Котрий член не явиться без важної причини, заплатить 1.00 кари, а урядник 2.00. — Василь Чмир, предс.; Стефан Дідула, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Отсим повідомляється місцевих і позамісцевих членів Тов. Зап. Січи, від. 234, що місячний мітинґ відбудеться в пятницю, дня 7-го серпня в гали Лютвина, точно о годині 7.30 вечером. Мітинґ назначений о один тиждень вскорше з тої причини, що наше Товариство дістало запрошенне від Укр. Горожанської Громади взяти участь в торжестві отворення Українського Парку, 9. серпня. Отже кождий член есть обовязаний явитись на мітинґ до вирішеня сеї справи. Почтівок не розписуеться, бо нема точних адресів. — С. Федірко, предс.; Ю. Гвіздь, секр.

ГАМТРАМК, МІЩ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітинґ відбудеться 9-го серпня о год. 2.30 попол. в сали Української Хати під ч. 2240 Грейлінґ ул. Обовязком кождого члена і членкині прибути на означений час бо будуть важні справи до полагодження. Також з браку членів на мітинґу піврічне справозданне урядників ще не відбулось то бажаєсь тепер в присутности всіх членів виповнити свій обовязок. Просимо на далі працювати разом і приєднувати нових членів як до У. Н. Союза так і до Товариства. — Андрій Патра, предс.; Іван Курчак, секр.

КАЛУМЕТ СИТІ, ІЛЛ. Тов. ім. Івана Франка, від. 80, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітинґ відбудеться 9. серпня, в неділю пополудни, о год. 2.30, в гали Мус Гарт, 201 — 155 Pl. Обовязком усіх членів явитись, бо буде справозданне піврічне. Кождий член має вирівнати свої вкладки, бо впротивнім разі наразить себе на виключенне. Є важні справи до полагодження. Неявившийся член підлягає карі після статута. — А. Грицак, предс.; М. Маркевич, кас.; Т. Грицак, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ [illegible]

З українського життя в Америці.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Протест проти приїзду Скшинського.

Українська католицька громада в Нюарку, стейті Ню Джерзі, вислала до Інституту Політики в Вилиемстані, в Месечузетсі, ось таку протестаційну телеграму:

PRESIDENT Dr. HARRY A. GARFIELD
Institute of Politics,
Williamstown, Mass.

We American - Ukrainians - Catholics born in East Galicia residents of Newark N. J. protest against the Government of Poland and his minister Skshynsky, as they depress our Ukrainian people.

UKRAINIAN-CATHOLIC ST. JOHN PARISH
MICHAEL SHUMEYKO, Trustee
ALEX WITIAZ, Trustee
JOSEPH CZAPLYNSKY, Pastor

HOLY TRINITY SOCIETY
JOHN FURDA, Pres.
THEO. KASKIW, Secr.

BOHDAN CHMELNITSKY ASS.
CONSTANTINE HALUSZKA, Pres.
ALEX BUDNYK, Secr.

BOYAN SOCIETY
THEO. KASKIW, Pres.
PEGGA SHAFRAN, Secr.

OLGA BESARAB SOCIETY
HELEN SEGIN, Pres.
ANNA DUFLAN, Secr.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Братство св. Володимира, відділ ч. 65. Українського Народного Союза, обходило в неділю, дня 2. серпня, річницю свого патрона. Врочисту проповіду виголосив місцевий католицький парох, о. М. Кінаш. По богослуженню всі братства й запрошені гості вдалися до Українського Парку на спільну забаву, де серед закусок, забав, вигравок, і таке инче учасники весело забавлялися до 9. години вечером. Забава збільшила касу братства майже на двіста долярів.

В неділю, дня 9. серпня відбудеться урочисте отворення Українського Парку й павільону. На врочисть запрошені всі доокoличні громади, як Картерет, Байон, Перт Амбой і другі. Свято почнеться врочистим походом від церкви св. Володимира до Парку; похід поведе українська банда. На отвореню будуть промовляти гр. Т. Грицей, предсідатель Українського Народного Союза, та мейори міст Линдена й Елизабету.

ШИКАГО, ИЛИНОЙС.

Українська православна церква проти переслідування православних у Польщі.

Українська православна церква Злучених Держав і Канади видала англійською мовою протест проти переслідування Українців православної віри в Польщі. Протест подає загально про нетерпиму політику польського уряду, а відтак закиди ілюструє приміpами подій, взятих з промов, внесень і інтерпеляцій українських послів до варшавського сойму. Протест підписаний зарядом сеї церкви.

ШКІЛЬНИЙ ПЛЕБІСЦИТ В КОЛОМИЙЩИНІ.

До коломийського шкільного інспектора вплинуло досить декларацій підписаних за намовою накавних війтів Українцями з домаганням польської мови навчання. Дуже багато пошкодили Українцям в справі шкільного плебісциту „хлібоїди", які баламутили народ і радили домагатися польсько-руської школи. Того тільки інспекторови було треба. На папері буде польсько-руська а в дійсности польська викладова мова. Специяльна комісія провірює по селах Коломийщини підписи на деклараціях, що домагаються української мови навчання. Треба замітити, що в деяких селах, між иншими в Королівці, жіноцтво дуже рішуче виступає за українською мовою. На те, все має комісія нераз дуже дивоглядні відповіді. Одного, наприклад, повів шкільний інспектор до мапи, показав на Київ і сказав: Оттут будуть ходити ваші діти до української школи!" А дрогому відповів: „У нас нема учителів Українців і ми мусілиби спроваджувати їх з України."

Що до першого відповідь дуже влучна, тільки з тою ріжницею, що в Київі і по цілій Наддніпрянщині вже від кількох років ходять українські діти не найбільша запорука, що ми переживемо наше лихоліття.

ПОДЯКА

Отсею дорогою складаю щиру подяку Гол. Урядови Укр. Нар. Союза, за уділенне мені запомоги з фонду убогих в сумі 75 дол. При тім відзиваюсь до Вас всіх, хто ще не є членом Укр. Нар. Союза:

Робітники і робітниці застановіться над своєю і своїх дітий будучиною і постарайтесь, щоби в разі нещастя Ви мали доброго і певного опікуна. А тим опікуном являється якраз Укр. Нар. Союз, на що є тисячі доказів, бо він стає рідним батьком своїх членів вразі нещастя!

Отже всі як один ставаймо в ряди найсильнійшої і найпевнійшої запомогової організації якою є, **Український Народний Союз.**

Іван Шегда, с. Ник., член 163 від. в Филаделфії, Па.

У. Н. СОЮЗ — НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняє свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу..........

Імя ....

Улиця ....

Почта ....

Нова адреса є:

Число відділу..........

Імя ....

Улиця ....

Почта ....

ДОПИСІ.

АНСОНІЯ, КОНН.

Українське свято в Ансонії.

Здавалось, що народне життє в Ансонії, Конн., зовсім завмерло, однак так зле ще не є. Мали ми нагоду переконатись про се в неділю, дня 12. липня на власні очі.

Ансонійська громада помалу зачинає будитись. З нагоди посвячення гр.-кат. церкви епископом д-ром Константином Богачевським, ансонійський хор, зорганізований при церкві, давав тогосамого дня великий концерт. Ансонійський хор зорганізований майже зі самих молодих людей, американських уроженців; працює завзято і поступає гарно вперед. Коли і надалі хор чи властиво члени хору будуть так завзято працювати, то незадовго прийдеться нам старим уступитись, а дати перше місце нашій молодіжі.

Не хотілось навіть вірити, щоби за так короткий час (бо лише 6 неділь часу) можна було вивчити і приготовити хор до такого великого концерту. Правда, хор складається з добірних сил, всежтаки не мало праці треба було вложити, щоби хор так вишколити. В першій мірі подяка належиться нашому працьовитому дириґентови гр. Романови Гвоздевичеви, місцевому дякоучителеви, а також пані Анні Гвоздевичевій, котра є цілим живчиком хору. Нам вже нераз приходилось видіти паню Гвоздевичеву при всяких виступах, концертових і театральних, а все як щиру робітницю. Всі головні ролі в кождім представленю все в руках її, і публика наша вже так призвичаїлась, що колиб яка вистава не була, то пані Гвоздевичева все нагороджена бурею оплесків за свою гру. Справді такі люди мусять мати талан з уродження. Не бракує і в хорі добрих мущин аматорів, а іменно: В. Шуран, І. Радзіх, С. Табака і інші, котрі ролі знаменито грають. Таксамо і тут в згаданім концерті, ті самі люди сповнили своє завданне. Програма була навіть і завелика, коли зважити, що в неї входило аж трийцять точок, і то досить трудних. Помимо того, що хор був перемучений цілоденною працею підчас посвячення церкви і вчасі всіх церемоній, концерт відбувся добре. Сольові точки співали як слідує: „Думи Мої" — гр. Іван Радзіх; „Нащо мені чорні брови" — п-ні Анна Гвоздевичева; „Владико неба і землі" — гр. Василь Шуран; „Не співайте мені сеї пісні" — п-на Олена Горбаль; „В гаю зеленім", дует — п-ни Н. Горбаль і А. Докля.

Діточий хор виконав свої точки бездоганно, а теж і деклямації вийшли добре, а вже з дітий найлучше деклямували дві малі дівчини, а то: „Квітчані Сльози" — Антонія Сидоряк і „Моїм Союзникам" — Стефанія Хировська.

Несподіванкою був виступ двох молодих дівчат, доньок панства Угринів з Ню Бритейн, Конн., котрі відіграли кілька кусників і то навіть досить трудних на скрипці і на фортепяні, а опісля відтанцювали український гопак.

Публика була так сим задоволена, що наші молоденькі танцюристки мусіли танцювати до утоми. А не одному батькови і мамі покотилися сльози радости.

Дякуємо панству Угринам за так милу несподіванку, а також желаємо нашим молодим танцюристкам найлучших успіхів.

Підчас концерту ми завважили, що незадовго будемо мати двох нових співаків, як що вони схотять дальше над собою попрацювати, в особі гр. Петра Клянцка (бас) і п-ни О. Горбаль (сопран). Ансонійська громада повинна бути задоволена, що має такий красний хор з так щиро працьовитим дяко-учителем гр. Р. Гвоздевичем.

Одно тільки бажалось би, щоби наші громадяни не були так байдужні, а більше інтересувалися всякими виступами, і в той спосіб заохочували молодих людий до дальшої праці. Бо нігде правди діти, на таку громаду як Ансонія, то на концерті було дуже мало своїх людий; більше число публики се були люди позамісцеві.

Може хто скаже, що був за горячий день? Справді так, але подумайте, кілько то члени хору напрацювались, від рана до ночі, але коли появились на сцені, то всі були веселі і жваві, аж приємно було дивитись. Отож, байдужности Вашої не можна ніяк і нічим оправдати.

Коли хочете видіти своїх дітий при праці, корисній для них самих, і для цілого загалу, то обовязком Вашим є попрощатись із байдужностю раз на все, збудитись зі сну, і прийти нашій молодіжі з помочю. А помочі вони від вас жадають дуже малої і простої. На кождий концерт і представленнє явіться всі як один. От і все, чого вони від Вас жадають, і я думаю, що за їх працю і труд вони собі тільки заслужили.

Не забули наші співаки і за голодних братів в старім краю, і на горячий поклик п-ні А. Гвоздевичевої зложили як слідує:

По одному долярови: о. О. Ротко, Анна Гвоздевич, Анна Мерещак, Агафія Бундзяк, С. Іванищишин, Параска Кобасяр, Л. Угрин; по 50 ц. Г. Королишин, Йосиф Смеречняк, І. Марцінюк, Е. Табака, Йосифанна Деморецька, К. Кріль, М. Гамуляк, Джан Рей (Американець) Василь Шуран, Текля Вовк, Марія Хомкович, Елисавета Раджіх; по 25 ц.: Петро Дутко, Яремій Короташ, В. Кузів, Фотина Шуран, Т. Горбаль. Дрібними датками $2.25. Разом $16.50. Гроші вислано до Обеднання в Филаделфії.

На закінченне я на сім місци дякую ансонійському хорови за працю. Ідіть вперед і невертайте уваги на байдужність Ваших громадян. Прийде час, що і байдужні прокинуться зі сну й оцінять Вашу працю, а Ви далі організуйтесь і працюйте для добра самих себе і для добра українського загалу.

Ваш друг.

ПОДВИГИ ПОЛЯКІВ У ГОСТИНІ СОЮЗНИКІВ.

Недавно викрито й арештовано в Парижі велику шайку польських апашів, що непокоїла цілий ряд місяців мешканців Парижа. Ще не прогомоніла добре отся неприємна для Поляків справа, а вже французька преса приносить нову вістку про арештування „короля злодіїв та бандитів" Антонего Монтеля, теж Поляка, який на свойому сумлінню має не менше і не більше а тільки 50 рабунків. У Брукселі теж викрито шайки бандитів під проводом якогось „Влодка". Як бачимо, то польські „найкультурнійші" елементи мають наклін поширювати свої спасенні впливи не на „некультурний" схід, а на „гнилий" захід.

ЧВЕРТЬ МІЛІОНА НА СКАСОВАННЄ ВІЙНИ.

Ню Йорк. — Бернард М. Борух, нюйорський міліонер жертвує чверть міліона долярів на вишукання способу проти ведення і тягнення зисків з війни. Час на вишукання того способу має тривати три роки.

Кольоман Міксат.

ЯГНИЧКА.

То зачалося того дня, коли Бодоківці дзвонили проти тучі. Ількови Чуреєви набігли руки мозілями, заки йому удалося поза село випровадити гнів божий, блискавицями зачервлений.

А вже скрізь було чути божий палець. Качки перепудилися були на своїх нічних сідалах і зі страху квакали, підлітаючи. Дерева хилилися до землі серед лоскоту, буйні вітри збивалися і скажено гнали ковпіт дорогами. Жовтавий когут Чикалюччин вилетів на хату і не піє, ні, — а коні у стайнях заржали, а вівці збилися отарами до купи.

Але дзвони, що крізь бурю селом гомоніли, відвернули тучу і в селі тільки покрапав малий та потрібний дощик.

Пшеничка і кукурудзки, що їх буря за чупер термосила, випростувалися знов гарненько. Небо знов випогодилось і тільки дикий шум филь прибувшого Багівця давав знати, що горі у Майорнокові і Чолті упала велика туча.

Коли сей потік не виступав із берегів і не вилляв Бодоківців із села, як із цебра, — то видко діло, що то заслуга побожного села.

Люди повиходили над річку з жертками тай лопатами. Старий богач Павло Сосюк мав навіть довгий, кований гак у руках. Усі спускали із своїх огородів дощівку в ріку. А каламутні филі Багівця бігли і рвали лозину тай верби тай цілі стіни берегів. До рана ріка напевно викроїть собі із села ширше русло тай нові згиби.

А вода несла всячину: і крокви і двері і коші і соломяні стріхи і вікна. Видко, що десь горі ґаздівські хати забрала. А понтам гойдають филі щось гей ковбок. Місяць засвітив яснійше і показуєтьея, що то не ковбок, а тільки мальована скриня. Але що за диво: на скрині чипить маленька ягничка. Діправди ягничка. Аді, вітер навертає скриню д' берегови і тепер від хати Івана Пернія таки добре видко, як ягничка ніжками тримається скрині. На ягничці дуже делікатна вовна, на хребті дві чорні латки, на шийці червона стяжечка. Хтось мусів її дуже любити. Вона дивиться так лагідненько, начеб везлася у човні з власної охоти, а те, що вона то тут, то там заблеїть, то тільки тому, бо біднятко голодненьке. Вона моглаби навіть і наїстися, колиб скриня дігнала копицю сіна, що перед нею на воді несеться. Вже й сіно недалечко на переді, вже на закруті коло Сосюкової стодоли, лиш коби ще трошки поквапилася скриня тай ягничка вже буде коло сіна.

Всі дивилися, чи поза закрутом покажеться знов скриня з ягничкою, однак на дармо. Або їх темна ніч накрила, або може богач Павло Сосюк досягнув кованим гаком... але то дасться знати аж рано.

Та Павло Сосюк каже, що він там був на березі, але ніякої скрині не бачив. Тай то відай мусить бути правда, бо він великий богач, великий сумар, таксатор громадський, а як Біг дасть діждати, то на другий рік має стати на селі війтом. Так якось дивно склалося, що в горішнім кінци села всі знають про ту ягничку, — а однаково вона біля огороду Павла Сосюка пропадає безслідно тай в долішнім кінци села вже її ніхто не бачив!

На другий день рано на службі божій всі лихі язики, скільки їх тільки в церкві було, замісць дякувати Господеви за його ласку небесну, що відвернув град від села, повилізали з ротів гей лопати, аби чиюсь честь забрати. Всі кинули око на Павла Сосюка: то лиш він витягнув скриню з ягничкою, ніхто инший, лиш він! Але Бог добрий, чей знайдеться властитель!

Стали собі люди шепотіти, що у скрині було сороківців без міри.

Що правда, то правда, але воно всяко могло бути. Старий богач міг також таркатого кота облупити, бо кушнір із Ґозони, Юда Мочеюк, зайшов недавно до села тай щось таке набилював, щось натякав тай посміхався, але що з того, коли він сам казав, що має рот замкнений... Хто може правду знати? Віді тото пуста бесіда за ті сороківці!

Ані феника не було в скрині, а натомісць, — се вже знається напевне, — була вона повніська виправи красної Анички, доньки Михайла Балюка. От що там було: три опинці, шість хусток, дві ширинці на шию, киптарик із срібними чепрагами, десять сорочок чісанних, сердак і чоботи новіські, ще навіть не підковані.

Бідна тота Аничка Балюкова, збулася всего маєтку свого. Забрала вода Балюкову хату тай забрала Аниччине весілле. Бо нема рації голій дівці перед вівтар ставати. А небога із служенини вже була собі все постарала. На збора хліба мало буде весілле, а тепер як наречений скаже, так буде, а либонь і нiщо з того не буде.

Колиб вода не забрала була хату Михайлови Балюкови, то в тоту хату мав загостити смуток тай грижа, а тепер той смуток тай тота грижа на дворі собі посідали. Аничка виплакала собі свої красні очи, а маленьку сестричку Борисочку вже таки не віруе углагоїти, бо їй вода забрала ягничку, таку таркатеньку ярочку солоденьку, з котрою вона гралася тай разом спала тай... Добре, що лютий Багівець затопив траву на леваді, бо коли нема медіної ярочки, то най ніхто инший тую травицю не випасає. Як любо вона хвостиком махала, а ще останнього дня на сонци підштрикувала та Борисочці маленьку ручку цілувала і її своїми побожними очима прощала, начеби прочувала своє лихо!

Але може ще те любятко віднайдеться, чей воно ще не пропало.

Десь у дві неділи розійшлася скрізь чутка про пливучу скриню з ягничкою. Говорили люди, що бачили ту скриню опівночи в Голті тай в Бодокові. Як тото правда, що люди говорили, то напевно були то скарби дівчат Балюкових!

Через те Михайло Балюк вибрався в дорогу. Хоча мав би собі виходити ноги, то він мусить відшукати той талан дівочий.

Тай через те упав сором на бодоковецького, найпершого богача, бо слід провадив до него, а Балюк спровадив до него війта на ревізію. Та що з тої ревізії, коли у Сосюка не знайшли нічого!

Сумний вертав Балюк домів, а його доньки вийшли аж поза село йому на зустріч. Коли він давними часами вертав з ярмарку, то доньки не виходили так далеко йому на зустріч.

А що, дедю, віднайшлася ярочка? — питала наляканим голосом Аничка.

Небага боялася питатися насамперед про скриню, бо зімліла би з радости, колиб учула, що дедьо віднайшов скриню.

Нема, сарачета, ні ярки, ні скрині, хоч ми з війтом того богача гет перетрясли!

Балюк розповів донькам докладно все, що люди говорили, а Аничка лиш головкою покивувала.

Коли ви, дедю, що ви дужі, не відшукали наших скарбів, то я їх відшукаю иншим способом.

А Борисочка нічого не казала.

Весь тиждень барилася Аничка в дорозі: питала, випитувала, слідила, мишкувала, була навіть у Ґозоні у відданої доньки Павла Сосюка, перевідувала, перезнавала, шукала, але нічого не придибала. З того всего вона бідничка розхорувалася так, що дедьо мусів за нею їхати.

Пропав такий талан і ані дедів розум, ані дівоча хитрість не могли його відшукати, бо злодій був осторожнійший.

А що буде, коли сама голіська справедливість піде назирцем за слідом дівочої згуби шукати?...

Ет! що тут казати! Шкода труду тай надії!

Пропав посаг бідної Анички тай пропало її здоровлє, хочби так...

Як дедьо за нею виїхав возом із подушками, то маленька, вісімлітня Борисочка упросилася також на віз, аби світа видіти. Та що Балюк шкодував коний на каменистій дорозі, то всі тройко йшли пішки аж до дзвіниці. Недужа Аничка йшла помаленько і ще сварила дедю за тото, що трудив коні, коли любо їм іти пішки.

Коли вони всі троє коло хати Юри Чорби завертали у бік, вийшла напротив них зпоза стодоли раптом ціліська рада громадська, а межи радними йшов також Павло Сосюк, у недільному, новіському кожусі, закиненому на опашки.

Ага, рихтик, та-ж то сегодня посвячували церкву!

А Аничка шепче Борисочці в ушко: Ану дивися, сестричко, на того високого ґазду з довгим волосєм, то він забрав твою ярочку!

Крок за кроком прийшли радні перед громадську канцелярію, а що радний Филип Радюк зауважив, що соломяна стріха на канцелярії вже зогнила і що треба канцелярію пошивати, пристанули всі радні і прижмуреними очима докладно оглядали ту стару стріху.

— Клопіт, — кажуть — усе на світі старіється тай, аді, стріха також гет постарілася!

Борисочка не здіймала своїх голубих оченят із великого радного Сосюка, аж їй на личку виступили сльози.

Її личко геть обмінилося.

— Не ріж мене, Борисочко,— крикнула Аничка і сердито випустила з рук сестричку.

— Я не плачу, я лишень напудилася... Мені привиділося, що до мене біжить моя ярочка солоденька!

Тай так опинилися Балюки навперед громадської канцелярії.

— Славайсу! — На віки! — тай хочуть іти дальше.

Але ніхто таке не чув тай не видів, а то направду адивіть! Маленька, дурна дитина Борисочка приступає близенько до високого, довговолосого радного і ще й говорить до него!

Ей — тож то воно зле робить!

— Вуйку, — каже покірненько, — віддайте мені мою ярочку!

Радних гейби хто кропивою обжалив. Чия, кажуть, ся файна дитина із тими заплаканими оченятами?

— Вуйку, — віддайте мені мою ярочку! — повтоює Борисочка, а її голосок дзвенить на сонци, як білий кремінець міцно шпурений.

Павло Сосюк глипнув квасно на дитину, почіхався в сиву голову і приязно запитав:

— Яку-ж то ярочку, дитинко?

Мою медіну ярочку з двома чорними латками на хребті і з червоною ленточкою на шийці; таж ви, вуєчку, знаєте добре, ви-ж...

— Щезни-пропади, бідо, від мене, я твоєї ярочки не видів!... Тай Сосюк відвернувся до війта: Аді, війточку, ся стріха перегнила, вже стеля від дощів замокає...

— Сякої-такої, але я бачу, Сосюку-брате, що і твоя стріха перегнила тай твоя стеля ще гірше затікає!...

І через тоту увагу війта пан радний Сосюк спаленіли як калина.

— Аби-сте свідомі, братя радні, тай ти, війте, що я присягаю, що я за тоту ярочку...

І коли се говорив, то видобув руку з під кожуха і пальці підніс до неба:

— Аді, отут перед вами під небесами присягаю, що...

І як він так метався у стиді, то чепраги на шиї розвязалися і кожух став помаленько з плечий спадати на поперек, а відтак на крижі, а нарешті упав на землю.

Борисочка прискочила до кожуха.

Всі дивилися на дитину. Навіть старому Павлови Сосюкови його присяга застрягла в горлі. Тай то його щастє, що урвав присягу і не договорив її.

— Медіна ярочко, чічена ярочко, солоденька моя ярочко! — голосила дівчинка над кожухом. Вона схилилася і тулила до личка тую часть кожуха, яка двома чорними латками ягнички притягала її до себе.

Так штудерно хотів богач закрити сліди за ярочкою, що велів кушнірева її шкіру чистенько виполокати і вишити на самій середині кожуха.

Маленька Борисочка обполокала її своїми сльозами ще чистійше.

Переклав із мадярського

Марко Черемшина.

ДО РОДИМЦІВ ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ.

Сповняючи бажання наших братів зза океану, будову повітового „Українського Дому" в Збаражі ми розпочали. Будову такого дому, якого Ви жадали. Так величавої будівлі Збараж ще не має.

До тепер сплянтовано площу, з якої вивезено кілька фір землі, викопано фундаменти, звезено богато каміня і піску, а дня 13 червня заложено дуже торжественно угольний камінь, в який вмуровано на вічну память пропамятну грамоту.

Свято відбулося дуже величаво. Цілу будівельну площу прикращено зеленню, вінками, хоругвами тріюмфальними брамами і українськими гербами. На свято явився ґреміяльно цілий повіт. Були старі і малі, було понад 10,000 народа. Наші юнаки явилися на конях в козацьких строях, чубатих шапках, а дівчата в народніх вишиваних строях з китицями цвітів і вінками в руках. Щоб дати змогу взяти участь цілому народови з повіту і взагалі відсвяткувати так величаво цю хвилю, Виділ змушений був заслонитися обрядом церковним і в тій цїли попросив священиків, щоб доконали посвячення по українським традиційним звичаям. Инакше власть булаби на такий здвиг не позволила. Тому товпи народа грянули на чолі церковних процесій, бо без їх ослони булоб не удалось їм дійти до цїли, а кіннота мусіла крадьком поодиноко поза доми вкрадатися до міста і мусіли укриватися на приходських подвірях а на даний знак вирушили і мов виросли з під землі, та окружили перстенем кінноти товпу так, що наші сусіди хоч пінилися зі злости, та страх перед такою масою переміг і примусив пасивно глядіти з далека та лиш в кишенях затискати кулаки зі злости.

Десятьтисячна товпа, сиволосі дідусі хлипали плачем з радости і з туги за свободою, якої брак вони відчули, ще більше чим коли давнійше. Нараз далася чути різка команда „Шапки долів!" Наступило вмуровання пропамятної грамоти, при відспіванню гимну „Боже великий, єдиний, нам Україну храни". Жіноцтво і дітвора вклякнули на коліна а священики доконали посвячення. За хвилю явився на трибуні голова Товариства „Український Дім" Др. Іван Кульчицький та різкою підбадьорюючою промовою пояснив селянам ціль начатої будови. Підніс заслуги наших американських братів, які найбільше своїми патріотичними почуваннями, збірками і жертвами причинилися до сего, що будову отсего дому ми змогли розпочати, та візвав присутних, щоб пішли всі за їх приміром. Товпа оплесками і грімкими окликами „Слава їм" висказали всім комітетам і жертводавцям свою подяку.

Почались привіти політичних угруповань і Товариств з цілого повіту та промови селян. В імени селянської і робітничої партії радикальної промовляв тов. Лука Іщук, піднісши заслуги Остапчука, Шміґельського та инших провідників українського робочого народа, та поміч наших братів з Америки. По скінченню промов і привітів нарід одушевлений почав розходитися по домах, а представники сіл удалися на спільну з Виділом нараду до винайменої салі. По короткій нараді рішено позасновувати по селях збіркові комітети, які мають перевести на сю ціль збірки в цілім повіті.

З усіх селянських промов пробивалася розпука нужди і голоду. Нам представлено селян і селянок, які обпухли з голоду, однак мимо такої нужди народ готов віддати послідне, але богато дати не може. Присутні зложили на місци що хто мав, а навіть малі діти, які дістали по пару сотиків від батьків на воду і ті їх віддали. Але все те є каплею в морі супроти так кольосальних коштів.

Відтак в тій самій салі відбулася святочна академія в честь селянських і робітничих провідників Івана Франка і Михайла Драгоманова.

Подаючи Вам так коротенький звіт з сего свята, Товариші і Товаришки, Братя і Сестри, з вільної землі Вашінґтона, звертаємося тепер до Вас з горячою просьбою о поміч. Ви нам казали будувати і ми послухали і будову зачали. Повіт тепер не може нам богато дати а матеріяли кінчаться. Народ іде товпами, іде фірами на будівельну площу і мимо частої непогоди, мимо карколомних доріг і голодних вихудлих коний помагає нам безплатно працею, але як бракне нам матеріялів і грошей, їх поміч буде злишною. Грошей селянство в нинішних часах ніяк дати не може, вся наша надія на Вас! Тому кличемо до Вас. Поможіть нам, щоб дотеперішна праця не пішла на марно, поможіть, щоб ми могли підігнати хоть троха мурів і забезпечити їх на мокру осінь і зиму, а якщо сегорічний рік селянам пощастить, то ми віримо, що зі слідуючою весною ми так величаву будівлю доведем до кінця.

Коли би довелось нам тепер з будовою стати, то понеслиб ми велику шкоду, а нарід стратив би духа, а вороги наші раділиб, та сміялиб ся з нас.

Ми знаємо, Товариші і Товаришки, Браття і Сестри, що Ви тяжко гаруєте на сей гріш, але тямте, що сей гріш, ся жертва принесе Вам користь, з якої будуть користати ще довгі віки і Ваші потомки, бо надіємось, що вернетеся до нас, як настануть тут кращі часи. В біжучім 1925 році ми одержали від Вас разом вже 800 долярів і мимо великої ощадности ці гроші вже є на вичерпанню, так що ми не маємо за що купити найконичнійших матеріялів як пр. цеґли, якої на разі до сутерен після обчислення інженіра архітекта Трача зі Львова потрібно 140.000.

Будова в повнім розгоні. Спинити її булоб непростимим гріхом супрти народної справи. Тож до праці, Товариші! Все на бік, бо тепер не пора на нічо иншого, тож всі враз до праці, до діла.

Пересилаючи Вам з нинішного свята щирий дружний привіт і щиру подяку від цілого народу за дотеперішну поміч, кличемо: Друзі! Дайте поміч, хто чим може. Поможіть в тій тяжкій хвилі, бо Ваша поміч конечна. У Ваших руках судьба сеї будови а з нею судьба наших грядучих поколінь.

Ми віримо, що наш голос розпуки долетить до Вас і Ви почуєте його і як слід відгукнетесь. Тож з гори дякуємо Вам і ждучи Вашої помочі, просимо заподати нам імена і назвиська та місце походження так членів комітетів як і жертводавців, щоб могли ми кождого з них вписати в золоту книгу „Українського Дому", яка стане невмирущим свідком і скаже сотним поколінням, хто і чим причинився до сеї так важної будови.

В коротці надішлемо вам знимки зі свята і будови.

Просимо вкінці отсей короткий звіт оголосити ласкаво в американських ґазетах.

Щиро дружний привіт шлемо Вам, Виділ.

Комітет будівельний:

Др. Іван Кульчицький, голова; **Тевко**, секретар.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

IX. КОНҐРЕС МІЖНАРОДНЬОЇ УНІЇ ТОВ-В ЛІҐИ НАЦІЙ.

В пятницю 3. липня ц. р. почав наради в Варшаві IX. Конґрес Міжнародньої Унії Т-в Ліґи Націй. В порівнанні з попередніми загальними конференціями Унії, IX. Конґрес представляється дуже блідо. Багато Т-в не вислало своїх делеґацій (не заступлені: Велика Україна, Росія, Югославія, Канада, Литва, Естонія), з другого боку прибувші делеґації не уявляють собою, ані щодо самих осіб, ані щодо числа делеґатів такого значіння як давнійше. Між делеґатами французького товариства нема самого президента Тов-а П. Апеля і багато инших визначних членів Тв-а; італійська делеґація розбита і не має ніякої провідної лінії; бельґійське Т-во не вислало такого визначного члена Унії як сенатор Ляфонтен; в инших делеґаціях недостає визначних членів Т-в, як б. президента Унії Руфінні, міністра Трейба (Голяндія), графа Менсдорфа і ин.

Засідання Конґресу відбуваються у варшавському університеті, який розміщенням саль не дуже надається на засідання Конґресу. Настрій на Конґресі пригноблений, без цієї свободи думки й слова, яка була в перших літах діяльности Унії. При вході до університету стоїть „боївка", яка контролює кожного, хто подобає на члена т. зв. „національної меншости". Не зважаючи на те, що засідання Конґресу є публичні, згадана „боївка" старається не допустити навіть українських послів на засідання Конґресу.

В перших двох днях отворення конґресу, 3. і 4. с. м. вели наради дві Комісії: 1) пропаґанди. 2) для національних меншостей. Рішення першої Комісії торкались виключно технічної сторони ведення пропаґанди на річ Ліґи Націй. Наради 2-ої Комісії були далеко цікавійші. На порядку нарад знайшлися отсі справи: 1) данської нац. меншости в Німеччині і німецької в Данії, 2) болгарської меншости в Добручі, 3) угорської меншости в Чехословаччині. Дві останні справи спричинили широку дискусію, яка виявила, що питання охорони нац. меншостей чимраз більше загострюється, та що порозуміння в тому питанні дуже далеке. — Зясовується чимраз виразнійше, що Міжнародна Унія, при теперішній орґанізації і при теперішньому складі осіб, не в силі розвязати важкої проблеми охорони нац. меншости. Серед теперішніх умовин праця в тому напрямі не дає ніяких результатів і самі представники пануючих націй висловлюють думку, що слід змінити орґанізаційний статут Унії і спосіб представництва т. зв. національних меншостей в Унії.

В неділю 5. VII. ц. р. відбулося святочне відкриття конґресу, на якому подавано звичайні компліменти на річ аранжерів конґресу. Характеристично, що представник чесько-словацького товариства сен. Бравець виголосив промову з великими похвалами на річ Польщі. Підчеркнути слід, що відкриття конґресу вийшло слабо і без цієї щирости, яка проявлялася в давнійших конґресах Унії.

Як обсерватори нарад конґресу находяться у Варшаві члени Української Парлям. Репрезентації: сен. Левчанівська, сен. Карпінський, посли П. Васильчук, С. Підгірський, Б. Козубський і инш. та відпоручник „Народнього Комітету" др. Ол. Марітчак зі Львова.

В неділю після полудня відбулося засідання комісії для нац. меншостей у справі угорської меншости в Чехо-Словаччині, на якому з українського боку були присутні як обсерватори: сен. Левчанівська і др. О. Марітчак.

З українського боку були досі конференції з членами англійської, французької, японської і угорської делеґації.

З ЖИТТЯ В КРАЮ.

Будова Народнього Дому.

Добрій волі ніщо не стане на перешкоді, добра воля зуміє і серед найнепригіднійших обставин проявитися ділом. Доказом на се може бути село Белестрашичі перемиського повіту. Майже цілковито знищене війною і діткнене минулого року катастрофою, воно не паде на дусі а веде безнастанно культурно-освітну боротьбу. Найбільшою перешкодою в тій праці був брак власної домівки. Збудований колись читальняний будинок взяло в посідання кількох темних людців, які і самі нічого не роблять і другим не дають працювати. Свідоміщі громадяне взялися до будови Народнього Дому. І хоч нівідкіля не має ніякої помочі — робота йде. Беруть в ній участь старші і молодші громадяни. Між ними навіть 70 літний старець носить дахівку. За таким гарним прикладом, розуміється, не може не піти молодь. В Народнім Домі має бути театральна саля, має приміститися читальня „Просвіти" і Кооператива.

ГЛУХИЙ КУМ.

— Добрий день, куме!
— Нехай не рие!
— А чи ти здоров?
— Оттам лежить за тином.
— А твоя жена?
— Нехай буде дурна!
— А як твої дітки?
— Там не було ніде дірки!

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевым урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 днів перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосовитися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що [illegible] їх оголошення.

[illegible]

Володимир Островський.

ЗАКЛЯТИЙ ДЗВІН.

(З циклю „Сучасні леґенди" Холмщини).

Другого року всесвітньої війни.

Йшли хмари з заходу. Тут завжди з заходу — й хмари дощеві й всяка негода. З заходу слота осіння, відлиги зимові та люті хуртовини, що нищать працю Холмщака й душу жахом огортають.

Другий рік над Холмщиною хмари сунули.

Не Ілля святий на своїй колесниці по небу їздив, — то стальові гармати гуркотіли. Не вечері селянки варили, не вогні пастухи на полях розкладали, — вбогі села ґоріли, небо димом і загравою зодягали.

Як сірі хмари по небу, так і сірі війська по землі тажкими масами посувалися, одні на одних насідали, греміли та стогнали.

Але тяжче стогнали селяне. Їх салдати зганяли з рідного сміття, на далекий схід, до незнаної долі керували.

[illegible]

Як вітер почавши від межі, гонить хвилю за хвилею по золотих плахтах селянського жита, так від Томашева, Замостя, Скербешева — село за селом по черзі знималося та йшло на схід.

Дійшла черга і до того села, що над Бугом.

Наказ прийшов:

— Дзвони знимати, в Росію відправляти, бо Німець із святої міді ладунки відливає, з них стріляє до війська, до людей невинних.

Розмова коротка, як козацький нагай.

Зійшлися селяне. Старші радять, а молодші лізуть на дзвіницю, дзвін за дзвоном на шнурок спускають.

Стогнуть дзвони, щось жалібно промовляють, а в селян серце крається. В жінок уже і сльози на очах.

Їх було три: два малих, а третій трохи більший. Та найстарший. І не звичайний, а з заклятям; перед двіста роками якийсь побожний чоловік його цій церкві дарував із написом: „А хто цього дзвона хотів би од церкви відняти, собі привлащити, на грішне діло зужити або до иншого села чи міста перевезти або подарувати, той буде проклятий, а дітям його — анафема".

Здрігнулося щось у душі селян, як здрігнулася мідь від дотику до землі.

— Хібаж нам прокляття на себе стягнути?

А часу вже мало: пливуть хмари з заходу, гремить грім стальовий, луна полями йде, заграва червоними очима в саму душу зазирає.

Кваплять козаки. Нагаї розказу пильнують.

— Ладуйте вози! — каже староста церковний, що віком всіх найстарший. — А ви, куме Іване, і ви, куме Даниле, ходіть за мною.

Коло плота стали. Вуха нахиляють один до одного. Радяться. Аж файки погасли, бо справа поважна.

— Абиц стемніло, — шепчуться.

А до молотших!

— Ано, наказ то наказ, на воза кладіть усі три в магеньку солому, бо це не прості пасажири. „Оттак, добре! Прикрийте ще зверху, щоб ні дощ ні сонце не ушкодили їх".

Покавли.

— А тепер ідіть, сами в дорогу ладуйтеся. А ми тут попильнуємо.

Стоять троє старих, як три свічки над небіщиком. Вуха один до одного нахиляють, тихо радяться. А файки так і забули запалити.

— А де дзвони? — гукає козак.

— На возі вже. Вирушимо разом.

Помацав у соломі, махнув нагаєм і тільки курява слід показує.

— Чи не пора? — шепчуться.

— Пора. Стемніло вже. Одні зірки бачуть та нікому не скажуть.

Перехрестилися, старі мязи напружують. Заклятого дзвона з воза зняли, озирнулися й понесли. Вже на цвинтарі. Ледве-ледве сиве волося серед кущів біліє. А ось вже і зникло. Тиша. Тільки там, на цвинтарі, що за церквою, під шпадлем земля крається та радо жовтим пісочком розсипається. Поставили дзвона край могили, поцілували, перехрестилися. Та й каже староста:

— Ти заклятий і ми тебе ще заклинаємо: лежи тут, нікому в руки не віддавайся, доки не прийде час твій.

[illegible]

— Не дзвони, щоб не почули тебе, не заполонили, чужим дзвонити не змусили.

Нарешті Данило:

— Тільки раз до року, як що ми вернемося, подзвони в святий Великдень, хай знають Холмщане, що сила їх у землі захована та хай слухають її та зміцнюються духом.

Всі разом:

— Доки не прийде час твій.

По черзі кидали землю. Насипали могилу й куща посадили, а якого і сами в пітьмі не зауважили.

Небом заграва пливла, а шляхами вигнавці. За Припять, за Дніпро, за Десну. З водозбору Волги напилися. А коли озирнулися — могилки по шляхах, як зірок на небі. Тифус поклав на спочинок по полях, по гаях та край битих шляхів сотні Холмщан.

Виросли могили й над стомленим старостою, Іваном та Данилом. Лише вмираючи признались, що заклятого дзвона в той вечір на цвинтарі закопали та могилу на ньому насипали. А де — не сказали, бо й сами не знали.

— На Великдень слухайте: [illegible] у землі задзвонить. Коли [illegible] церква ваша вашою буде, прийде його час і задзвонить він так, що вся Холмщина проснеться. Тоді він сам віддасться вам у руки.

Склали кістки свої дідусі в чужій землі. А діти їхні в рідне село по війні вернулися. Глянули — а їхня церква вже не їхня, вже хрест на ній не той і спів чужий лунає...

Заплакали, засумували.

Єдина втіха: раз на рік, коли Христос із гробу встає (так кажуть люде), заклятий дзвін десь дзвонить у могилі. І хто приложе до землі вухо, той ясно почує його звуки. Та почує лише той, що трапить у самраз...

— Колиж ти знов задзвониш нам у святу неділю, в рідні свята? — питають його.

І в звуках дзвону великоднього, десь у нетрах землі, чують:

— Прийде мій час...

Так кажуть люде.

Варшава, 18. червня 1925 р.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".